

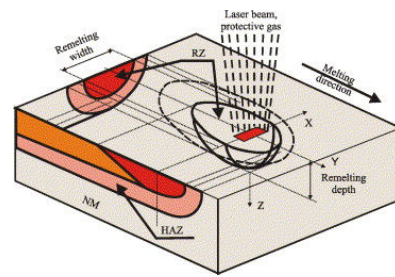
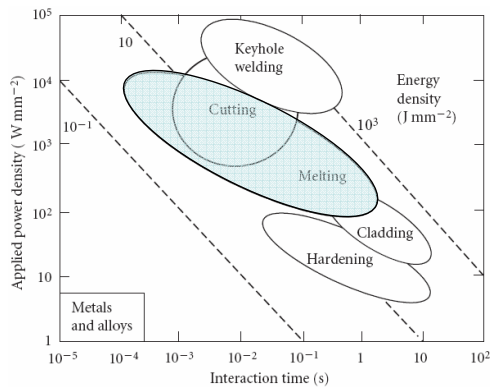
A lézeres anyagmegmunkálás

2010. november 24.

A lézeres anyagmegmunkálás fajtái

- Szerkezeti változás (*structural change*)
- Felületkeményítés (*hardening*)
- Deformáció és törés (*deformation and fracture*)
- Felszíni olvasztás (*surface melting*)
- Bevonatolás (*cladding*)
- Keveréses kötés (*conduction joining*)
- Vágás (*cutting*)
- Jelölés (*marking*)
- Hegesztés (*keyhole welding*)
- Termikus megmunkálás (*thermal machining*)
- Atermális megmunkálás (*athermal processing*)

Felszíni olvasztás

NM: native material; HAZ: heat-affected zone; RZ: remelted zone

Jellemzők:

mm nagyságrendjébe eső olvasztási mélység esetén

- nyaláb kölcsönhatási idő (10^{-4} -1s)
- teljesítménysűrűség néhányszor 10 - 10^4 Wmm^{-2}
- cw kW CO_2 , Nd:YAG és dióda lézerek (10^5 K s^{-1})

szub- μm -es mélységek és kis kezelt felületek esetén

- impulzusüzemű rubin, Nd:YAG és excimer lézerek (10^9 K s^{-1})

Kevésbé elterjedt (kevésbé ismert; sok hagyományos vetélytárs)

Módozatok

Felszíni olvasztás, újraolvasztás (*melting, remelting*)

Felszíni ötvözés (*surface alloying*) $\longrightarrow$ homogén ötvözet

Részecskebelövés (*particle injection*) $\longrightarrow$ részecskeerősített kompozit

Mindig a minta felszíni rétegének JELENTŐS megolvadásával jár!

A folyamat főbb lépései:

- fűtés
  - kis energia input
  - nagy fűtési sebesség: 10^5 Ks^{-1} (mm) 10^9 Ks^{-1} (μm)
- olvadék zóna (*melt pool*)
  - 100 - 10^4 K/mm gradiens $\rightarrow$ Marangoni-effektus
  - ez a domináns konvekciós mechanizmus
  - az olvadék ált. a szélek felé áramlik $\leftarrow \frac{d\alpha}{dT} < 0$
- hűlés és megszilárdulás
  - nagy hűlési sebesség: 10^3 Ks^{-1} (mm) 10^{11} Ks^{-1} (μm)
  - hőmérséklet gradiens: 10^4 - 10^6 K m^{-1}
  - a dermedési front nagy, $0,01$ - $0,1$ ms^{-1} sebességgel mozog
  - nemegyensúlyi folyamatok:
    - amorf üvegesedés, elsődleges kristályosodás,
    - polimorf kristályosodás, eutektikus kristályosodás

Alkalmas anyagok köre:

fémek és ötvözetek (amorfizálás, ötvözés, részecskebelövés)
kerámiák (pórusok lezárása)

Megmunkálási paraméterek:

inert gáz (oxidáció, szennyeződés elkerülésére)
növeli a hülési sebességet, de repedések kialakulásához vezethet
előfűtés (csökkenti a repedések kialakulását, növeli az abszorpciót)

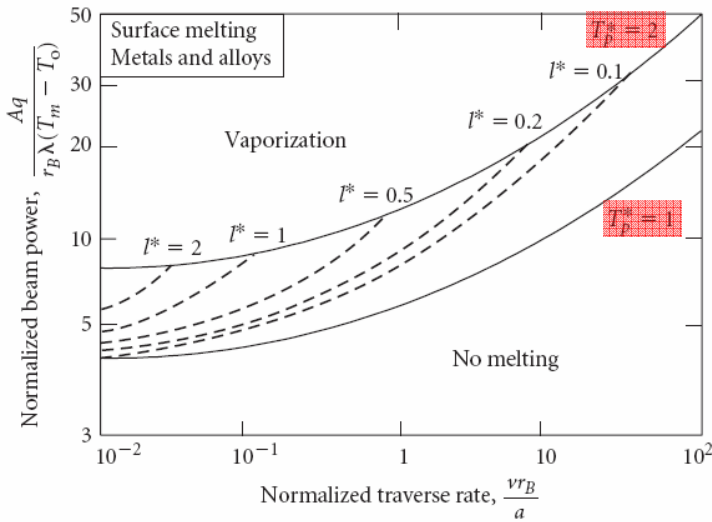
Előnyök:

- a felület integritása nagy (tömör, kis porozitású, összefüggő)
- jól tapad a hordozóhoz
- kis energiaigény → kevesebb torzulás, csökkent igény utókezelésre
- homogenizált felszíni réteg, ami (ált.) egyszersmind keményebb is
- nemegyensúlyi folyamatok → finom mikroszerkezet, új fázisok
- a geometria és az összetétel pontosan szabályozható (pl. korrozióvédelem esetén kritikus)
- flexibilis
- könnyebb automatizáció

Hátrány:

- kb. egy nagyságrenddel nagyobb beruházást igényel mint a hagyományos eljárás.
- limitált fedettség (többszörös pásztázás)

Felszíni olvasztási grafikon 1.

$$(Aq)_{net} = Aq - 2r_B l_m v L_m$$

L_m : térfogatra vonatkoztatott olvadáshő
 l_m : olvadék mélység

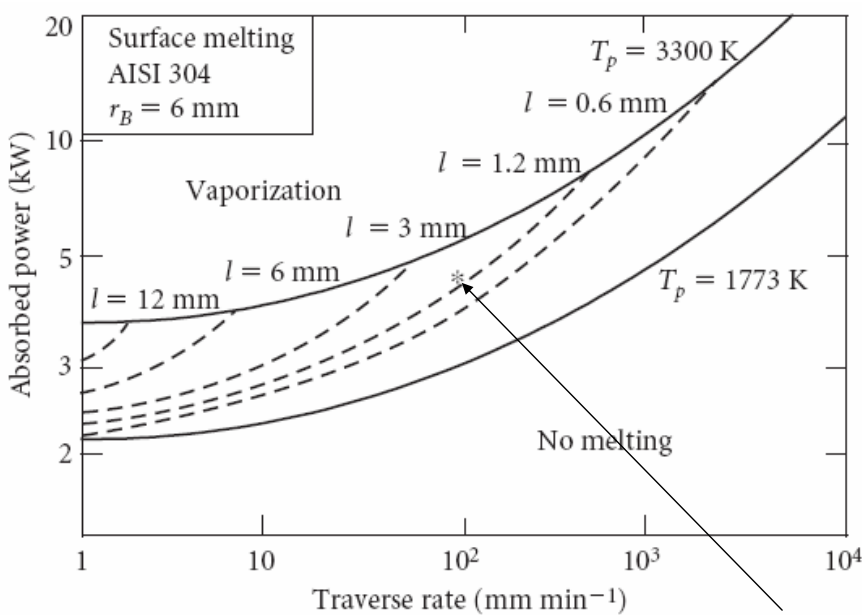
dimenziómentés változókkal

$$q_{net}^* = q^* - 2l_m^* v^* L_m^*$$

ahol

$$l_m^* = \frac{l_m}{r_B} \quad L_m^* = \frac{L_m}{\rho c (T_m - T_0)}$$

Felszíni olvasztási grafikon 2.

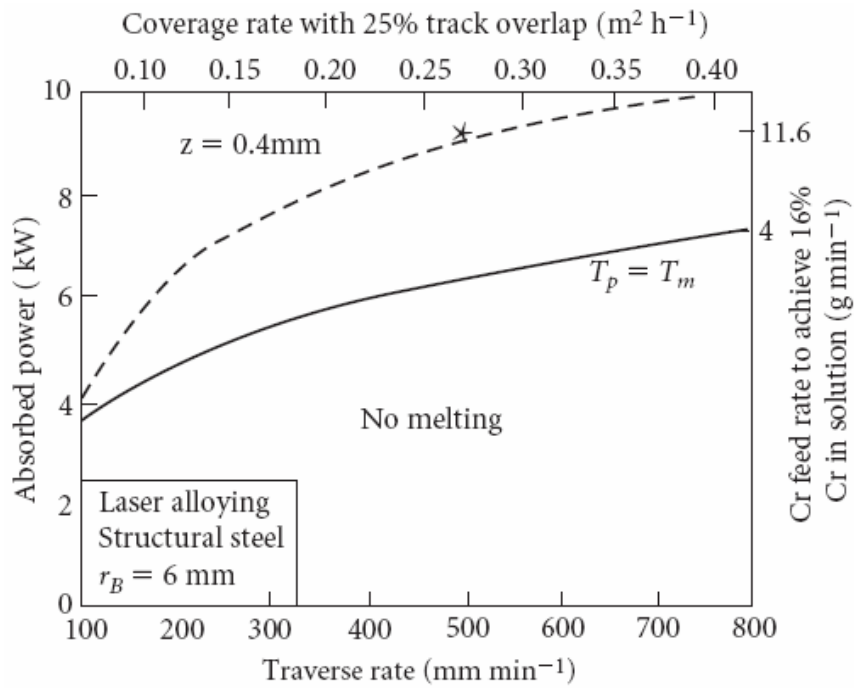

$\lambda = 25.5 W m^{-1} K^{-1}$
 $a = 7.2 \times 10^{-6} m^2 s^{-1}$
 $T_v = 3300 K$
 $T_m = 1773 K$
 $T_0 = 298 K$

Kalibrációs pont:

1,5mm mélység
 100mm/perc
 10kW lézerteljesítmény ($\rightarrow A=0,45$)

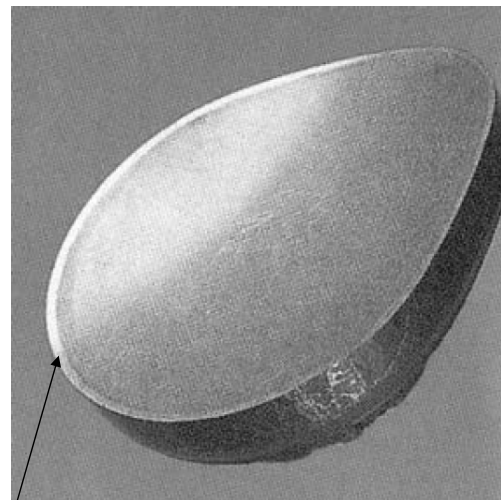
Felszíni ötvözési grafikon 1.

Ipari alkalmazás

vezérműtengelyek

vezérműtengely bütykeinek
lézeres kezelése

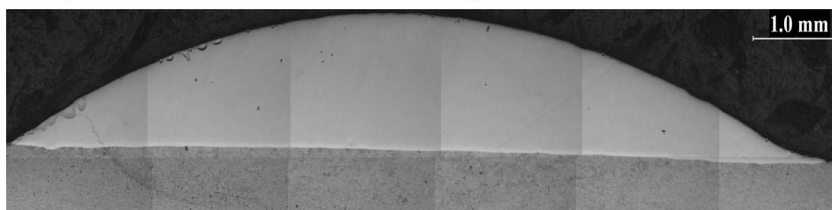
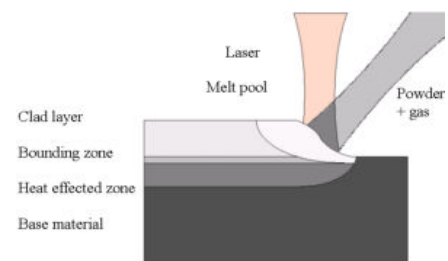
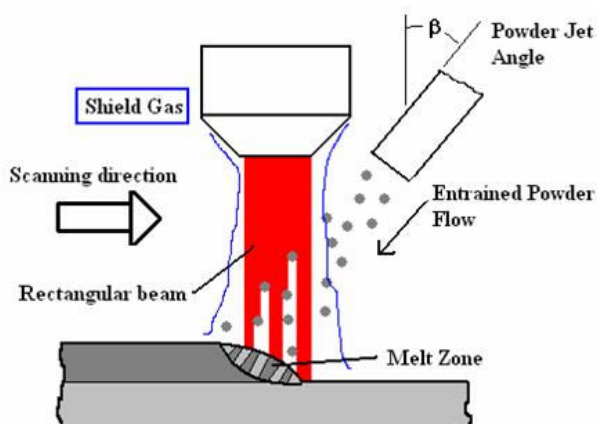
Lézerrel újraolvasztott terület (kb. 1mm)

A lézeres anyagmegmunkálás fajtái

- Szerkezeti változás (*structural change*)
- Felületkeményítés (*hardening*)
- Deformáció és törés (*deformation and fracture*)
- Felszíni olvasztás (*surface melting*)
- **Bevonatolás** (*cladding*)
- Keveréses kötés (*conduction joining*)
- Vágás (*cutting*)
- Jelölés (*marking*)
- Hegesztés (*keyhole welding*)
- Termikus megmunkálás (*thermal machining*)
- Atermális megmunkálás (*athermal processing*)

Bevonatolás

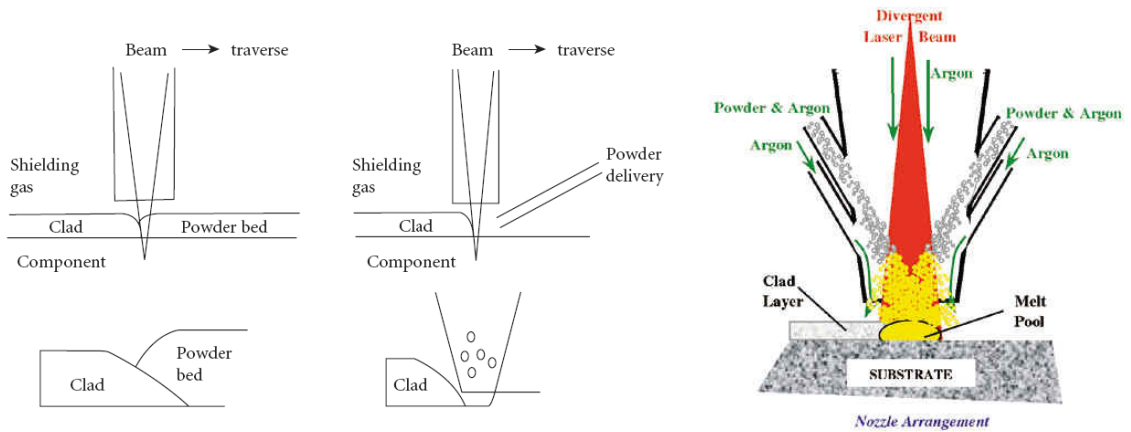
A cél egy felszíni bevonat előállítása mely során a minta felszínét csak csekély mértékben (kis mélységben) olvasztjuk meg!

Egy lézerbevonatolt minta keresztmetszeti képe.

clad = védőbevonat

Főbb módok

Bevonatoló eszközök

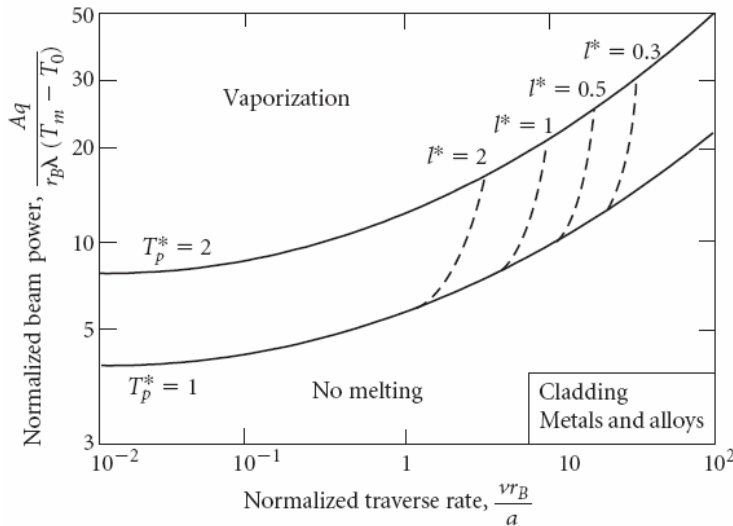

<http://www.wa.ctw.utwente.nl/research/laser/hofman.doc/index.html>

http://www.industrial-lasers.com/display_article/254873/39/ARCHI/none/Feat/Repairing-aero-engine-parts

Bevonatolási grafikon 1.

$$Aq = 2r_B l v [\rho c (T_m - T_0) + L_m]$$

L_m : térfogatra vonatkoztatott olvadáshő
 l : olvadék mélység

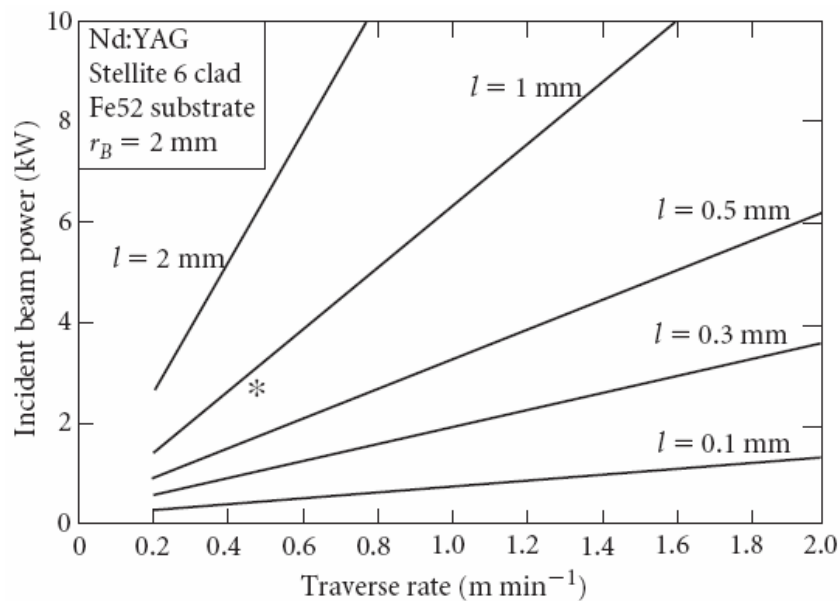
dimenziómentes változókkal

$$q^* = 2l^* v^* (1 + L_m^*)$$

ahol

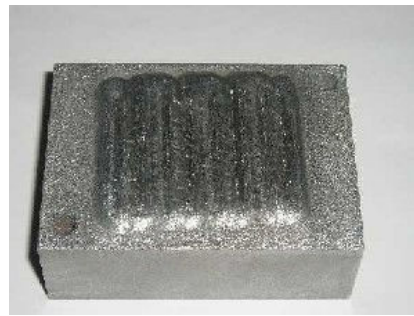
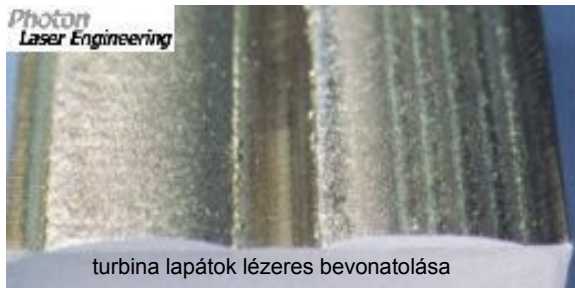
$$q^* = \frac{Aq}{r_B \lambda (T_m - T_0)} \quad l^* = \frac{l}{r_B} \quad L_m^* = \frac{L_m}{\rho c (T_m - T_0)}$$

Bevonatolási grafikon 2.

Bevonatolás

http://www.le-photonag.com/Coating_Cladding.296.0.html?&backUid=277&L=1

http://www.alustranscanada.com/techno_e.htm

http://www.laser-zentrum-hannover.de/de/kompetenzen/prozesstechnologie/rapid_prototyping.php

Ipari alkalmazások

www.irishscientist.ie/p91.htm

manuálisan javított

lézerrel javított

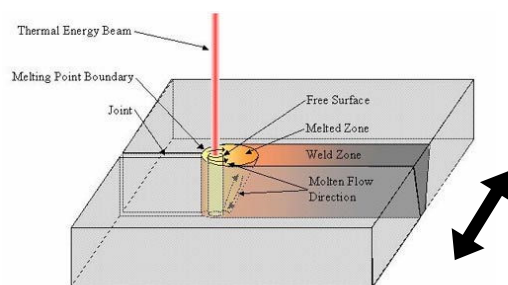
http://www.ccl.fraunhofer.org/working_areas/technologies/technology_03/cladding/e_cladding.php

A lézeres anyagmegmunkálás fajtái

- Szerkezeti változás (*structural change*)
- Felületkeményítés (*hardening*)
- Deformáció és törés (*deformation and fracture*)
- Felszíni olvasztás (*surface melting*)
- Bevonatolás (*cladding*)
- **Keveréses kötés** (*conduction joining*)
- Vágás (*cutting*)
- Jelölés (*marking*)
- Hegesztés (*keyhole welding*)
- Termikus megmunkálás (*thermal machining*)
- Atermális megmunkálás (*athermal processing*)

Keveréses kötés

Alapja az összekötendő anyagok, vagy a kötőanyag megömlesztése (olvasztása) azok jelentősebb elpárolgatása nélkül.

Jellemzők:

teljesítménysűrűség néhányszor 10^3 Wmm^{-2}
néhányzor 10W-os CO_2 , Nd:YAG és dióda lézerek
felszíni olvasztás és hegesztés KÖZÉ esik

Típusai

Keveréses hegesztés (*conduction welding*)

direkt fűtés (jó hővezető anyagoknál)

közvetett fűtés (átlátszó műanyagoknál)

ponthegesztés (impulzus üzemű lézerekkel)

folytonos hegesztés (átfedő imp., vagy folytonos lézerrel)

Forrasztás (*soldering*)

filler (töltőanyag) op.-ja < 450°C (-Pb, Sn-Ag)

nedvesítés! (a folyasztószer (flux, vagy reflux) szerepe a nedvesítés elősegítése és az olvadt filler védelme)

direct reflux soldering (pretinned surface)

fluxless soldering (tisztább)

Kemény forrasztás (*brazing*)

filler op.-ja > 450°C

erősebb kötés, mint a forrasztás

Al, Cu és Ag tartalmú filler

a keveréses hegesztés és a forrasztás tulajdonságait

egyaránt mutatja

a forrasztandó anyag solidus görbéje
a filler liquidus görbéje felett fut, és a
kettő között forrasztunk

Előnyök:

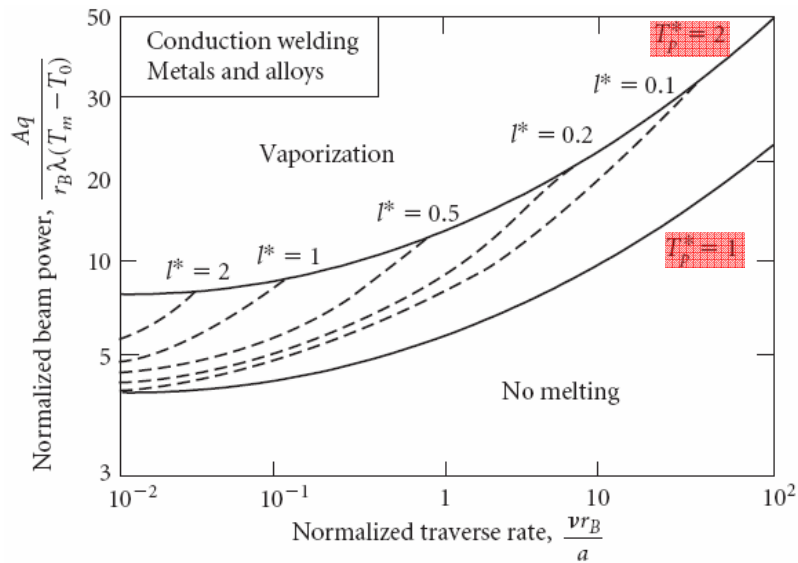
- gyors termikus ciklus → finom mikroszerkezetű kötés
- hegesztési varrat, ill. visszasilárdult filler tömör, kompakt → tömítő kötés
- kis energiaigény ► kevesebb torzulás, csökkent igény utókezelésre
- a kötés az összekötendő anyagok minőségétől függetlenül megvalósítható
- új (komplex) geometriák megvalósítására ad lehetőséget
- kis méret (mm alatti kötés) nem jelent problémát
- hőérzékeny komponensek közelében is alkalmazható (pl. forrasztás)
- könnyen automatizálható
- nem igényel különösebben jó minőségű lézernyalábot

Hátrány:

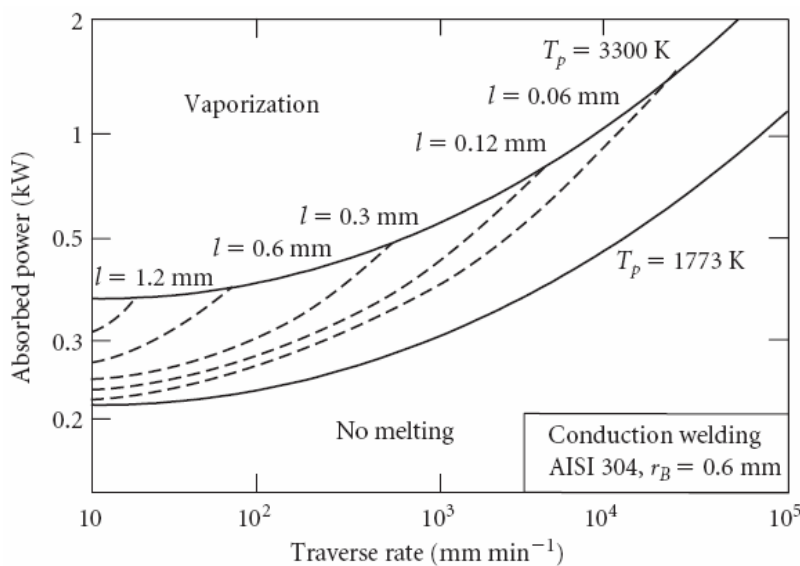
- vastagabb lemezek kötésére kevésbé alkalmas
- nagyobb beruházást igényel mint a hagyományos versenytársak

Keveréses hegesztési grafikon 1.

A felszíni olvasztás kapcsán megismert grafikonnal ekvivalens grafikonnal írható le.

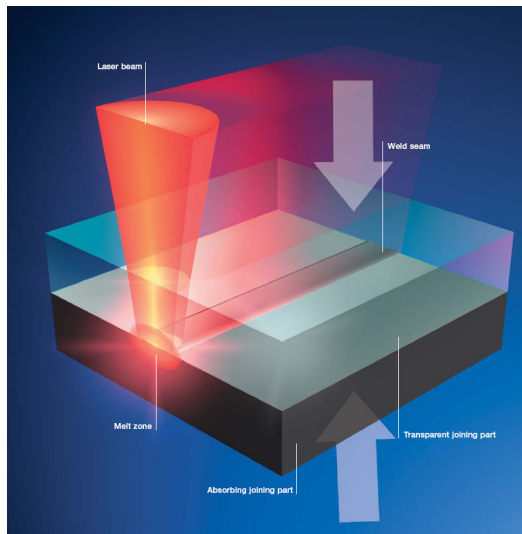
Keveréses hegesztési grafikon 2.

$\lambda = 25.5 W m^{-1} K^{-1}$
 $a = 7.2 \times 10^{-6} m^2 s^{-1}$
 $T_v = 3300 K$
 $T_m = 1773 K$
 $T_0 = 298 K$

Műanyagok transzmissziós hegesztése

a legtöbb műanyag átlátszó a 0,4-1,5 μ m hullámhossztartományban

termoplasztok kötése

<http://www.leisterlaser.com/>

gyantával/pigmenttel segített

<http://www.clearweld.com/>

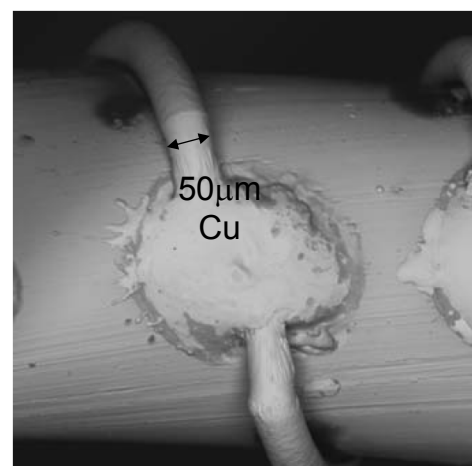
Rofin_transmission_laser_welding.flv

Ipari alkalmazások 1.

Lézeres ponthegesztés

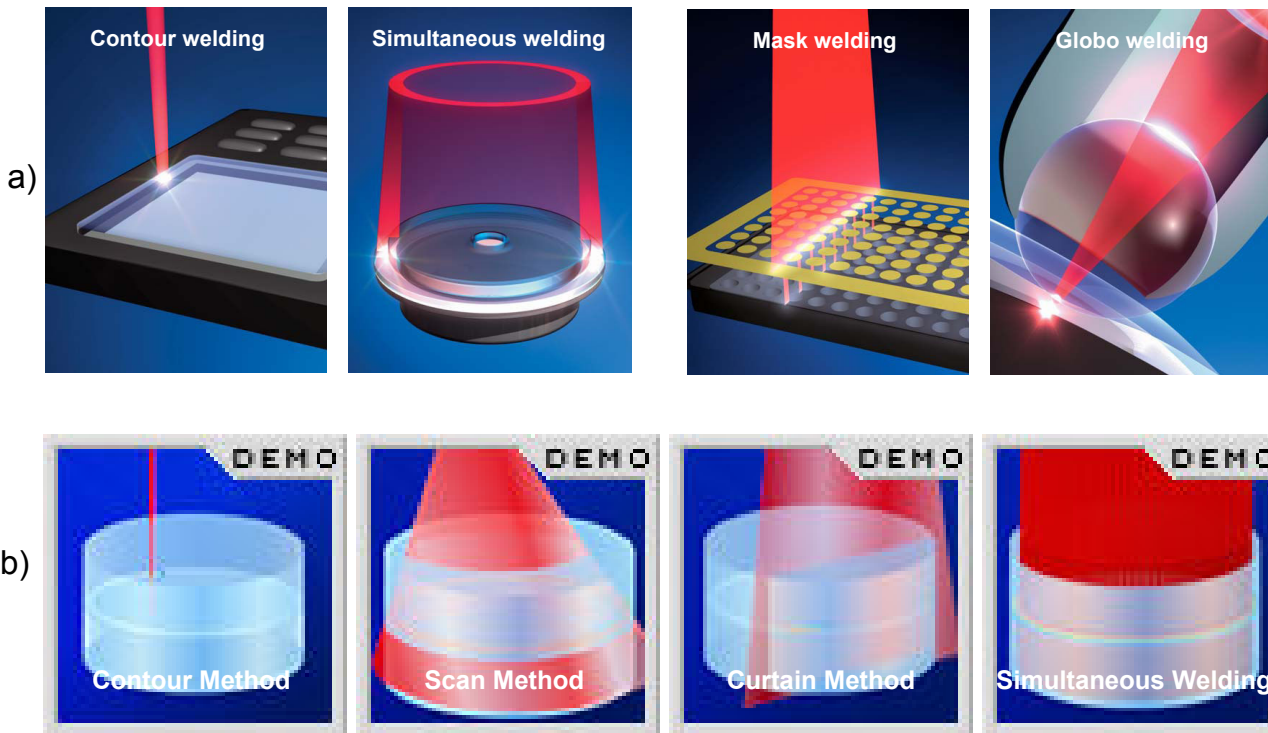
350 μ m
PI

Lézeres ponthegesztés

Ipari alkalmazások 2.

Transzmissziós hegesztés

Ipari alkalmazások 3.

Transzmissziós hegesztés

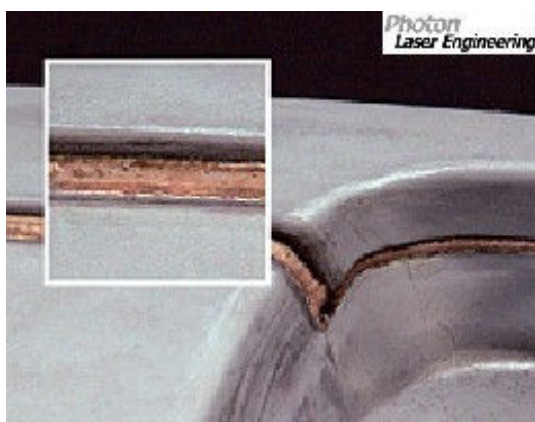
Ipari alkalmazások 4.

Forrasztás

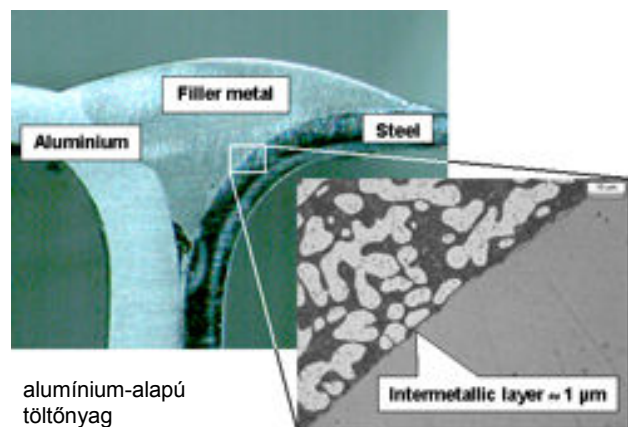

Ipari alkalmazások 5.

Kemény forrasztás

acél/acél kötés
autóipar

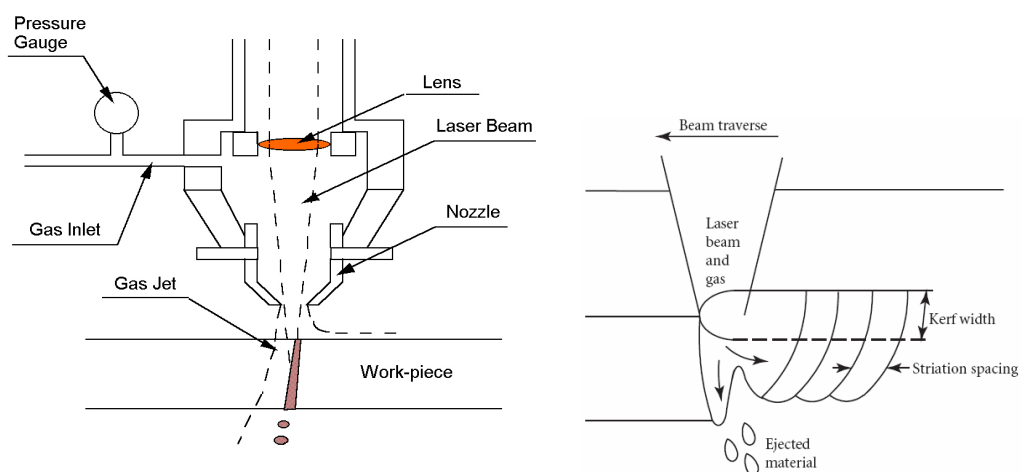

aluminium-alapú
töltőanyag

A lézeres anyagmegmunkálás fajtái

- Szerkezeti változás (*structural change*)
- Felületkeményítés (*hardening*)
- Deformáció és törés (*deformation and fracture*)
- Felszíni olvasztás (*surface melting*)
- Bevonatolás (*cladding*)
- Keveréses kötés (*conduction joining*)
- Vágás (*cutting*)
- Jelölés (*marking*)
- Hegesztés (*keyhole welding*)
- Termikus megmunkálás (*thermal machining*)
- Atermális megmunkálás (*athermal processing*)

Vágás

<http://www.mrl.columbia.edu/ntm/level1/ch03/html/l1c03s05.html>

Megolvasztható anyagok esetén (fémek, ötvözetek, termoplasztok) 10^4 Wmm^{-2}
Nem olvadó anyagok esetén (üvegek, kerámiák, kompozitok) 10^6 Wmm^{-2}

Típusai

Inert gázzal segített vágás (*inert gas melt shearing*)

fémek, ötvözetek, PE, PP, nylon, ABS, kompozitok
levegő, N₂, Ar, He (10 bar)
max. 8mm vastagság

Aktív gázzal segített vágás (*activ gas melt shearing*)

O₂ vagy levegő
exoterm reakció -> akár 50mm, de rosszabb vágatminőség

Elpárologtatás (*vaporization*)

impulzuslézeres
viszonylag lassú

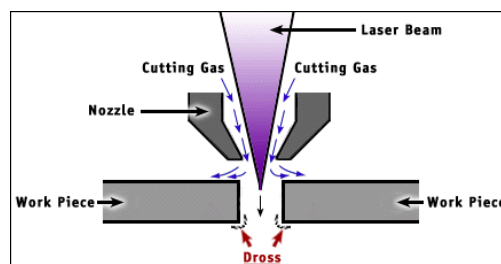
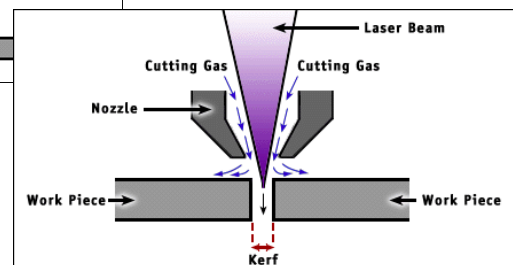
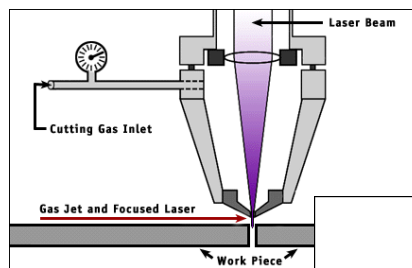
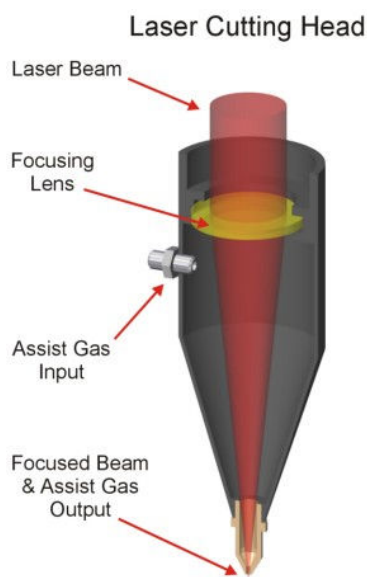
Kémiai bontás (*chemical degradation*)

termoszet, fa, elasztomer
az UV-ban (jellemzően excimer lézerral)

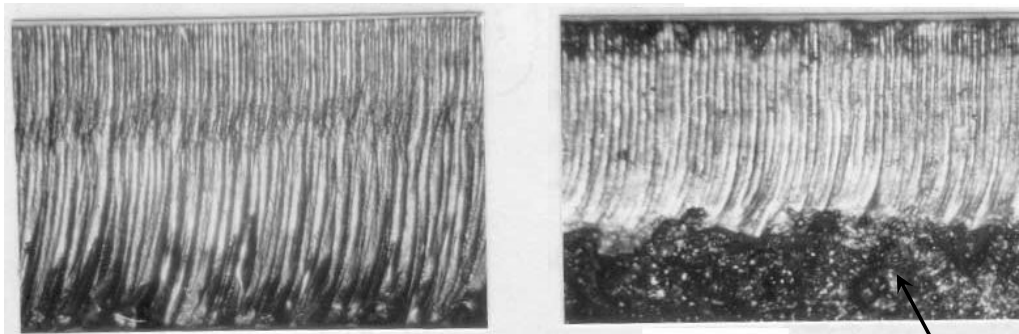
Karcolás (*scribing*)

kerámiák, üvegek, kompozitok
repszítés

Vágófejek

Ipari alkalmazások

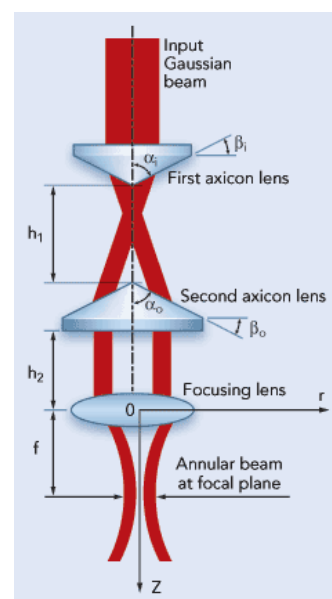
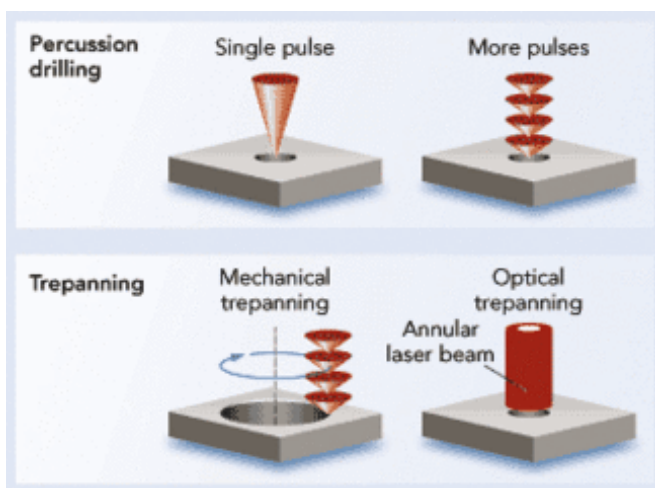
1.5 bar

3 bar

rossz minőségű

http://www.ccl.fraunhofer.org/working_areas/technologies/technology_03/cladding/e_cladding.php

Trepanning

<http://www.industrial-lasers.com/>